

ГРИНАШУВАЛО В О Л А П О В А

Аз

І РИ НА Ш У В А Л О В А

АЗ

για τον Δημήτρη

А
В
О
Л
А
У
Ш
І
Р

Аз

поезії

 ЕЛЕКТРОКНИГА
Київ 2014

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)6-5

Ш95

«Аз» – третя книга поезій Ірини Шувалової та перша літера старослов'янської абетки. Ще «аз» означає «я», і так перша літера алфавіту добігає кінця в собі – останній, а остання набуває початку в собі – першій. Змія кусає себе за хвіст – і триває вічно. «Аз» – книга циклів: вона вся – подорожі та повернення; припливи та відпливи; смерть, переродження і тривання; зрощення, розлука і знову вертання в нерозривну суцільність. Стихія цієї книги – земля, з якої – крізь її червону глину, глевкий порох, камінні брили, мертву кору – безупинно та вперто пнеться назовні невтомне зелене життя. Аз – це початок саду.

Частину текстів, що ввійшли в цю збірку, авторка створила на творчій резиденції в International Writers and Translators' House у Вентспілісі (Латвія) та в Ionian Center for the Arts and Culture на острові Кефалонія (Греція) (перебування на грецькій резиденції стало можливим завдяки підтримці програми «i3» Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України»).

Книжка розповсюджується в рамках проекту «Електрокнига», одночасно в паперовому і в електронному варіантах. Паперовий варіант з доставкою по Україні можна замовити за e-mail elektroknyga@mail.ua, посилання на скачування електронної версії отримати на сайті «Авттура» (www.avtura.com.ua).

ISBN 978-617-7026-22-7
ISBN 978-617-7026-02-9 (серія)

© Шувалова Ірина
© Проект «Електрокнига»

А3

Силабо-тоніка Ірини Шувалової

На початку нового століття і тисячоліття вільний вірш став таким же традиційним, як і попередні форми віршування. Тут ще питання: що чому передувало. Початок українського верлібру дехто бачить у фольклорному речитативі, продовження – у «Слові о полку Ігоревім» (хто визнає «Слово...»), перспективу – у нинішніх літновобранцях, які віддають цій формі перевагу, оскільки менш затратна (на перший погляд) для автора, не кажучи вже про перекладача.

Переклад римованої поезії вимагає стократ більших зусиль. А тим із молодих, хто «має що сказати» і спішить негайно поповнити «світову скарбницю», не варто, мабуть, занадто спрощувати завдання гіпотетичним драгоманам: сполуки слів у поезії мають не тільки інформаційний та емоційний рівні, а й деякі інші, які, власне, дають підстави називати текст поетичним твором. Усі ці підтексти і надтексти, усі ці метафори, алюзії і т. д., і т. п., із «корабля сучасності» можуть бути викинуті разом із поезією, написаною чи то верлібром, чи гекзаметром, чи вінком сонетів. Криза будь-якої поетики закінчується тоді, коли хтось раптом «повертає» виражальні засоби. Це водночас і вищий пілотаж, і нагадування про ази.

У нас так виходить, що завше тендітна молода дама нагадує про необхідні речі (хай часто і «неможливі»). Вірші Ірини вирізняються з-поміж інших тим, що жодна метафора не є окрасою чи прикрасою її письма («ох і вимудрувала ж!»), а є, натомість, самою його структурою, функцією. Бувають збої: наступний художній образ може «відмінити» чи заперечувати «художність» попереднього. Адже спонукає бачити одне замість іншого. Здається, їй взагалі не цікавлять прямі значення слів. А переносні залежать від контексту. Від швидкості крові. Від подиху навіть. Замість буквального смислу промацується те, що досі було відсутнє. Не зіставлення та уподібнення, а вияв нової місії слова.

Авторка, звісно, не першопрохідник. Вона просто на своєму полі. Один із далеких попередників (хлопчисько!) понятагував усе незіставне у свої «Осяяння», та ще й похизувався: «Я єдиний маю ключ від цього дикого параду!». Якби друкар погубив пунктуаційні знаки не в «Алкоголях» Аполлінера, а раніше – в Бодлерових «Квітах зла», то Рембо у фіналі відкинув би, мабуть, і їх разом із метрикою та римою. Але не цим розширюють свідомість, а насамперед образним ладом. Після

«Осянянь» ми з вами вже інші. А тоді – уявляєте? – не вкладалося в голові навіть таке: «Всі легенди кружляють, а олені навалою біжать на селища...». До такого нас підготував Рембо.

У своїй дебютній книжці Ірина Шувалова оголошує самé існування творчістю – до самозабуття: «а ти забуваєш свій кожен атом / занурюєш пальці в суцільний логос...». Звісно, вона на своєму полі, і тут я згадую, як один із моїх студентських навчальних років починався на колгоспному полі, і, попри всю недоцільність подібних акцій, відчувалася невідворотність колективістського самообману. Коли нині читаєш вільні (а інколи й римовані) вірші «розкріпаченого духу», незважаючи на їхню «правильність», ловиш себе на бажанні швидше стерти їх зі свідомості – несила все це носити в собі. Я не прихильник кріпацтва, але кимось людина мусить бути підкорена, має благоговіти і боготворити, мусить мати якусь приватну силабо-тоніку, де навіть геній не зможе відмінити риму та метрику, – особливо нині, коли «час відбирає в тебе твоє "тепер"».

Інтимна лірика не завше називається любовною, але на повитім інтимністю полі не приймається нерозбірливість навіть фізичних законів. Це нерозумно, мабуть, але як іншим чином з'явиться таке?:

*я віддаю тобі дим свій і дім і сад
руку свою маленьку в твоїй долоні
всі мої скрики і видихи безборонні
я віддаю і не попрошу назад*

*я віддаю тобі сон і безсоння і
право прокинутись лежачи на траві
поруч – і тіло в тілі знайти ліниво*

*право не мати сил і не мати слів
я віддаю тобі все що ти не просив
все що сама ніколи не попросила б*

Після таких рядків мимоволі підозрюєш, що на «планеті людей» стан, який колись названо повнотою буття, – імовірний. Це не примарилось комусь «із трояндою в лапах». І ось документальне підтвердження – і завершення:

*йди поки нижча за небо трава землі
поки вуста від сну іще пахнуть м'ятою
йди – ми багаті й горді як королі
вільні корони з власних голів знімати*

На полі Ірини Шувалової хочеться побути. Побувати і побути. У дні, коли корони королів знімаються разом із головами. Це поле української мови. Ще в першому вірші цієї збірки рушили цим

полем вічні архаїчні підводи, але на їхньому шляху не буває вчора, нині й завтра, бо «так лягають живі із мертвими на підводах / тихі коні бредуть не підводячи голови».

Ірина – людина підневільна на своєму полі, це вже кидалося в очі, загострювало слух. Може, це й солодка неволя, але принципово не хочу таких епітетів. Вона не вибудовує метафору, не чистить сад, – це якби яблуня сама собі неродючі гілки обтинала. Двох наступних рядків могло б і не бути: «на підводи лягають співають кісткам весільної / і підкажуть кістки коли хто би забув слова». І достойне завершення картини (викінченість буття): «тож хіба що недоумок носа поткне туди».

Такі проблеми не тільки на цій дорозі, а всюди й скрізь: витончена пластика і музика – дама ж елегантна і чуйна, але чутлива до змін, схильна до меланхолії:

*всі дороги ведуть я покірно міняю курс
від егейського – до балтійського – до світанку
серпень входить у світ у левкоєвому вінку
і рожевими пальцями ледь зачіпа фіранку*

Схильна не тільки до меланхолії, а й до скульптурної точності – що, здається, з різних регістрів, але нікуди не дінешся, коли образ місткий і точний:

*і несвідомо в блідому світлі
ти робиш рух головою наче
до когось пробуєш притулитися
а він не бачить*

Непоказна ліпка, але не думаю, що це лише для гурманів. Бо ми на полі втаємничені всі. Бо для кого ж тоді така відвертість – «я віддаюсь задарма тим кому я віддана», і зізнання – «перегорну себе і почну навспак», і ще одне – «гологоса як дерево без кори». Можна б ще про «тривале мовчання», яке «породжує магів і монстрів», але, мабуть, досить.

Дуже просто пояснюю її прихильність до силабо-тоніки: авторка – версифікатор рафінований, словосполуки частіше наближає до музики, ніж до живопису чи архітектури. Окремо про римування. Нині в Європі й Америці римують тільки в жанрі дитячих лічилок чи чогось такого. Буває (це примха), що визнані (та інші) майстри слова пишуть іноді сонети чи октави. У Шувалової фінал сонета (два терцети) може бути і наприкінці, і в середині іншого римованого твору, завершеного так, як закінчується шекспірівський сонет. А самé римування (підозріваю, що насолоджується самим процесом) – розмаїте, часто – розкішне. І строго класичне, і асонансне, і приблизне (гір –

біг, росами – перо, руки – беруть), і таке, що не второпаю (кліщі – те що), і ще всяке-всіляке.

Дебютна книжка називалася «Ран». Назва цієї – ще коротша. Коло інтимності, яка збільшується, – звужується. До серцевини чи до початку? Чи – до нового режиму сприйняття, якщо вірші, написані мовою, якої нема, про те, чого немає, стають реальнішими за саму реальність? Якби нині виник твір «цілуй мене юдо в губи», то, мабуть, написаний був би не від імені Розп'ятого, а від імені авторки.

Василь Герасим'юк

* * * *

*так печально ріка одягає тіла у воду
так хитається страшно глухий горизонт трави
так лягають живі із мертвими на підводах
тихі коні бредуть не підводячи голови*

*так із тьми постає нам щоразу інакша суша
і щоразу далека щоразу така ніде
хтось високий з крильми у тіла одягає душі
і за руку узявши крізь першу біду веде*

*так у маківці місяця тліє сухе насіння
ненароком до краю добігши горить трава
на підводи лягають співають кісткам весільної
і підкажуть кістки коли хто би забув слова*

*ціла вежа вогню з гуркотінням осіла в море
і тепер береги ще чорніші ніж пруг води
і тепер береги кам'яніші за наше горе
тож хіба що недоумок носа поткне туди*

*де до краю усього добігши трава згоряє
де птахи нам виймають емалі із ям очних
де підводи дорогами котяться далі й далі
і безслідно зникають у темних садах нічних*

РОЗДІЛ I

Імена

* * * *

ночі завжди вистачає на всіх
ти обертаєшся птахою чашею
не відрізняєш чужих від своїх
серце годуєш бідною інакшою
серце готуєш до інших хотінь
до перетворень і до переламів
риби підводяться йдуть по воді
кроки віддунюють просто над нами
риб'ячі боги мудріші за риб
боги людські не мудріші від риб'ячих
ми мовчимо коли надто болить
та перед щастям схиляємось скиглячи
ночі завжди заширокі для нас
опір часу уповільнює вистріли
риб'ячі боги мудріші за час
тож накривають нас ріками бистрими

* * * *

сонце смола й пісок і вино і сіль
плечі ліниві лиману куди звідкіль
вітер ховає відповіді за пазуху
в теплу безмежну днину в руде рядно
де кораблі рядочком лягли на дно
там вже нікого спів наш і біль не вразять

струни луни ще довго тремтять в екстазі
ці голоси згасають але не зразу
груди пернаті ловлять залізний шип
пісня вертає в горло вперед і вглиб
жмутом осоки жовтим в гортань пролазить
кожен поріз пече як тоненький схлип

смажили рибу в вугіллі пили вино
з чаш проливали в глину останні краплі
довго сиділи стихшені і заляккі
ніч обдавала потом і полином
ніч мала голову сома і тіло чаплі
і поіменно знала усіх давно

о голуба голодна діра простору
хто нас навчив згоряти так скоро скоро
хто відслонив нам безмір банькатих зізд

хто нам рукою вогню припечатав скроні
і через товщі смерті тремкі й солоні
у порожнечі навчив розрізняти міст

Кр

1.

навчи стояти на порожньому на своєму
я буду сонце я буду риба я буду камінь
тільки вrostи в кровоносну мою систему
тільки тримай мене обома руками

тільки ламай мене ніжно ламай з любов'ю
я буду тиша я буду море я буду тіло
тільки живи мій подих бо перед тобою
я жменька пилу

2.

я мушу бути глиняна і порожня
насип у мене по вінця вогню і солі
збери у мене камені придорожні
цього доволі

я мушу ножем і світлом я мушу морем
твоя любов кривава сліпа і братня
вклади у мене своє неймовірне горе
цього достатньо

3.

тільки нікому говоритиму я ніхто
день догорятиме ніч горітиме ніч горітиме
зорі нароблять флейт із моїх кісток
чорноротими чорновітими

деревами проростуть мої дві руки
ста наук мене вчив? тріпочи мовчи я трава тепер
мене застосовують перелітні птахи і зірки
для своєї найвищої практики

4.

Юлі П.

теплі і темні ріки даються в руки нам
зерна гризуть гарячу утробу ґрунту
ось воно літо. серця смертельний стукіт
не перервався поки готуйте луки
ходором ходить кров на порозі бунту

сонні жінки вбираються в теракоту
ноги замісять глину розчавлять грона
соки густою млостю наповнять рота
руки тонкі торкнувшись сіпнуться потай
буря ворухить моря голодне лоно

ваші красиві діти і горді коні
танці безжальні й сутички безборонні
червононогі олені жовті леви

ось воно літо. губи його солоні
воїнам чужоземним слівця не зронять
шльондри – високі й горді як королеви

5.

складки печалі гіркої густої давньої
ти обіймаєш камінь тонка залюблена
гори і тернії перепиняють арміям
шлях у плачі утробні та ігри шлюбні

гостра й дзвінка твоя кров калатає мідно
сосен повільний біль набрякає глухо
межі словам поклада німота каміння
голос каміння визначить межі слуху

голос каміння виверне горла флейтам
виморить ліри видубить бубнам груди
лиця у музикантів біліші крейди
той хто не знав нічого усе забуде

6.

море мармуром пахне
море мармуром пухне
флегма тане у магмі
море вічності кухня

жовті зуби русалок
білий вишкір базілік
море руки кусало
тим що ласки просили

тим хто камінь уговкав
води ринули в горло
море дивиться вовком
море гоїться довго

море синьою дланню
горне гонить і жалить
чорний берега камінь
лють блакитних емалей

ллють світила печалі
кожна крапля нам вирок
точать черви одчаю
білий мармур базілік

7.

це королівство ящірок і джмелів
риби небесні сходять на землю грозами
гори посіли трони як королі
гори пильнують гори мовчать загрозово

люди ламаються ріки над ними мчать
трави ростуть із їхніх зіниць розверстих
сонце кладе криваву свою печать
просто землі на перса

8.

пахне травою пахне корінням вітру
дерево під корою ховає ріки
бідний гончар розбиває найкращий витвір
свій найкругліший глек. це уже навіки

ти застигаєш в світлі така прозора
гори шкребуть хребтами кордони світу
гори важкими кроками сходять в море
цілість розбитих глеків не відновити

води не повернути до річищ мертвих
плаче гончар об сонце облікши пальці
небо сягає синню в найглибші нетрі
кожен минуций хоче прийти – й зостатся

9.

чаші розбиті знову водою повняться
звірі забуті вертають в розриті нори
ляже живе зерно на беззубі жорна ці
ліри зі струнами з пороху заговорять

темні міста трави огризнуться каменем
русла речей наповняться іменами
квітне в руках у дів мертве гілля зламане
все що пройшло повз нас проростає нами

10.

де твої корені звідки тече твій сік
час за тобою женеться й не здоганя
кільця річні відміряють твій справжній вік
з точністю до тремтіння насіння дня

час за тобою женеться живий твій ріст
календарі не вмістять ти море місць
гори стоять старіють на повен зріст
гори вічнішають. смерть і тебе не з'їсть

крихкість кісток твоїх радісна як алмаз
рук твоїх рвучкість повніша за небеса
ніг твоїх хуткість переганяє час
часу не владне дерево – dorостай

часу не владне вічне живе просте
мірай на себе простори прорости
вивищись разом з зорями в золоте
світло так само трепетне як і ти

* * * *

садових троянд і жасмину і сутінків запах
і трепети жил між яких помережано тіні
тривати це значить стояти з трояндою в лапах
над прірвою в ніжній лавині гниття і цвітіння

це значить приймати у себе весь морок мовчання
всю муку втрачання всю вдавану легкість спасіння
хто входить у браму дерев золотий мов свіча
той з білого леза левкоя не струсить роси

той носить на ніжному роті печать сновидінь
ознаку всебачення й недобачання провин
хто входить у браму дерев на смерканні один
у того цикади сюркочуть між білих колін

він пальцем веде і вертається рік течія
жасмини випростують спини свої нетривкі
хто входить у браму дерев той її відчиняє
однісіньким рухом тонкої блідої руки

* * * *

так починається так проливається світло
радісний шал бузини наступає на п'яти
той хто прийшов сюди в пошуках краю світу
бачить що краю нема отже годі шукати

бачить що обрію берег зривається в безмір
вихор зелений шукає з-під ніг виднокраю
наче раптово розверзлись розтвори небесні
наче у світлі і зелені світ потопає

так починається радість на крилах шуліки
так загоряється сонце від руху до скрику
так прогинається тіло і зарості глоду
в осінь впадають як жили як руки як ріки

господи радости милість твоя завелика
танцем вогню розгинаєш понурену спину
в світло відводиш підтримуючи мов каліку
в світло відводиш турботливо наче дитину

* * * *

розгойданий танець дерев золотими полями
тече і впадає в трави многоноге безмежжя
тут янголи сходять на землю і ясно горять
у них навіть кутики вуст то суцільні пожежі

і світ перейнятий цим полум'ям тане й тремтить
невидимі гості стоять на порозі ожини
а крила продовжують з кожної спини рости
так швидко що скоро і спини здаються чужими

що ягоди гроз розриваються в пальцях гірких
плямуючи шкіру і синю втрачаючи барву
під пахвами блискавок дрібно тріпочуть гілки
і сіткою жилок біжить переляканий мармур

і брижами муки береться тривожна вода
в гарячці скидається б'ється танцює в судамах
аж доки раптово надійна раптово тверда
нараз завмирає під кроками ніг невагомих

madinat al-zahra

1.

сонце в осінньому домі на кінчику тиші
золотом спеки густим наливається полудень
ті що жили тут до нас видаються нам іншими
тільки тому що земля їх тримає за поли

армія трав і цикад завойовує схили
тіні їдять із долоні слухняної глини
ті що жили тут до нас набираються сили
зрушити землю що кожного й кожду поглине

корені каменя ноги холодні лоскочуть
стати на повен би випростатися підскочити
впертися лобом в гаряче склепіння небесне

синім червоним і жовтим наповнити очі
звиклі дивитися в черево чорної ночі
всі ми у землю лягаючи мрієм воскреснути

місяць у домі цикад у човні без вітрила
гори гойдають забуте знекровлене місто
ті що лежали і в нас допомоги просили
змовкли – бо скоро ми ляжемо поруч самі

не озираючись бачиш це тіні між арок
це неспокійна вода в пересохлих фонтанах
це спантеличена птаха шукаючи пари
віри не йме що скінчилася шлюбна пора

ляжем в осиному домі в зеленій пустелі
вперте колюче бадилля крізь нас проросте
гомін цикад нас накриє гарячою повстю

кроки живих їхні звуки будитимуть нас
тільки хіба ми дурні проміняти на час
тишу і вічність і ґрунту незігбану постіль

2.

сонмисько ластівок
сонця хитаються шальки
місто якого немає
приходить у сні
стань зупинись озирнись
коли час вирушати
мовою мармуру й глини
себе поясни

жовтий зелений брунатний
цикадовий полудень
входить трава у оселі
міністрів і вбивць
в землю вгризаючись
ми замикаємо коло
й посеред кола
вкладаємося горілиць

що після нас залишається
іншим – майбутнім
тільки пісок і трава
і в повітрі сліди
сходами в камені
струнами мертвої лютні
далі і далі
у повну прозорість іди

імена

із моря виходять народжені вперше боги
так пишуться книги чудес на піску під ногами
ненатла вода поїда золоті береги
які ще ніколи й ніхто не назвав берегами

ще речі не мають імен а початки кінців
в мовчанні своєму гора ще далека від горя
ще з лука не пущено спритних смертельних гінців
назустріч чужинцям які по-чужому говорять

вуздою мовчання загнuzдано ще язики
співати і славити сонце дано без'язиким
і вперто щоранку розорюють жайворонки
своім голоском замалим небеса завеликі

хоч вії неназваних таїн тривожно дрижать
та сутність іще у безпеці за сонмом серпанків
покоїться мова у горлі як лезо ножа
щоб піхви нездалі свої розкріють наостанку

покоїться мова це спокій сухого зерна
що містить в собі проростання жнива і хлібини
і речі не знають про власні свої імена
що зблискують в темних глибинах як срібні рибини

РОЗДІЛ 2

Твоя земля

* * * *

трепетом білим прошито обрій
трепетом білим спішать вершини
кришиться піна розбившись об
острова згорблений перешийок

сонячні скельця повзуть повзуть
зеленню схилів зубами гір
вечір ступню золоту взув
в голого моря вузький біг

синє над сонцями майорить
мов горизонт повертай стерно
сутінь лягає на схил гори
напівпрозорим м'яким стегном

нафта води шелестить як шовк
ходить під шовком глуха глибінь
морем ішов і лишив шов
хмарами йшов і лишив тінь

* * * *

острови впізнавані з повітря
голоси замішані на світлі
ось твоя земля твої оливи
рай без права на квіток додому
трави що зотліли на солону
радісні руді обійми пилу

ось твоя земля твоя еллада
стриманість без права на розраду
підданство без права на відмову
місто що горить і не згоряє
рай без права називатись раєм
вічність пил полова пил полова

біля ніг твоїх безоких статуй
хочеться маліти не зростати
хочеться сповільнитись настільки
щоб почати раптом помічати
речі дивовижні і прості

щоб до дна долонями дістати
у підводній напівтемноті

* * * *

золото моря солодка снага води
слово зерна розпростаного у рості
все що довкола говорить тобі «тремти»
все що довкола такий нескінченний простір

сповнений тиші дотиків і вогню
течій підземних поштовхи нас гойдають
світло говорить «кожен мій рух пильнуй»
світло говорить – світла ще більше далі

там де ступають хвилі на край небес
там де на сходах течій повільні діви
в скойках долонь до моря несуть себе
там де мурують замки собі припливи

і посідають трони в блідих пісках
нас затискає вітер в лещатах щему
зорі встають в багряних вінцях прощань
леви виходять у сутіні із печер

і над усім говорить до нас вода
голосом крові голосом риб і крабів
мова води найглибша сліпа руда
промінь її на золото переплавить

* * * *

ступінь прозорості повітря вимірюється в вершинах
гір у верхівках дерев у червоних дахах
і навіть коли ти нікуди дістатися не спішиш
все одно прибуваєш швидше бо повітря тебе несе
на руках

кожна з твоїх доріг тепер прямує у центр всього
в тобі калатають слова як дзвіночки на шиях овець
там де закінчуються стіни завжди починаються
гори
там де закінчуються гори там і землі кінець

там починається вода – неозоре поле води
переоране світлом смугастим – світлом ряним
і хором схиляються хвилі тебе припрошуючи іди
і те що за ними побачиш не вкладається в записник

і взагалі слова твої тепер подібні на глину ґрунт
дерево мрамур траву гірські породи сукно і сіль
і аби слово вплести у вірш ти його мусиш спершу
як слід зігнути
і добираючи слово між інших ти мусиш гору піску
через сито просіяти

* * * *

чоловіки із долонями з глини і каменю
з морем у жилах з повільними вільними рухами
з голосом що піднебінням перетіка мені
перетікає і знову у роті сухо

чоловіки що шепочуть мені на вухо
в темряві і торкаючи струни слуху
сутність мою із мушель моїх вилущують
їхні зіниці лукаво ласкаво вужчають
близькість не ближчає тільки пульсує глухо

жар у мені недоречний підшкірний крихітний
штурхає в груди і не лишає виходу
з клітки недотикання і переповнення

дай мені руку дай мені знову дихати
випусти з мене моє неосяжне лихо ти
хай воно все поглинає незгірше повені

* * * *

доки не витріщить спека своїх очей
доки ще сон на босій траві тримається
я обіймаю все що мені пече
все що зі схлипу й видиху починається

доки не залатали ще сіть небес
перші птахи своїм метушливим танцем
я обіймаю те що болить – себе
спіймане вранці вістрям застрягне в ранці

доки моя рука не моя рука
доки твоя рука ще моя рука мені
я обіймаю – зважено як ріка
та що напам'ять знає всі власні камені

доки ще не загус мій гіркавий мед
під язиком де м'ята росла й дичавіла
я пропоную дати тобі – мене
йди щоб зацілувати моє мовчання

йди поки нижча за небо трава землі
поки вуста від сну іще пахнуть м'ятою
йди – ми багаті й горді як королі
вільні корони з власних голів знімати

* * * *

ти проростаєш крізь мене живим вогнем
ніччю гарячою мокрою жовторотою
сув'язь цикад зав'яне і промине
не залишай на потім ні краплі поту

голий голодний рот біла рана дня
вип'є із тебе сік ти стебло порожне
тож доки можна пульс мій наздоганяй
в глину вбиваючи поштовхи переможні

бачиш мої вуста мурашина тьма
вся ворухка й жадібна поглину висмокчу
місяць на півдорозі нас перейняв
місяць сміявся криво над нами висячи

місяць відвів нам кілька годин пітьми
кілька порожніх дір для таких як ми
для безпритульних спраглих для переляканих

я всю себе тобі простягну – візьми
зорі лягли на очі небес слізми
зорі мені сьогодні здаються знаками

* * * *

у золотому світлі ми всі однакові
голі й смішні нам ніяково ми щулимось
холодно зблискують брязкальця зодіаку
із каламутних небес з-під піску і мулу

риба роздвоєна я розкладаю ріки
на супротивні води й попутні води
поперек ночі поринувши у потік
майже втопившись наново сонце сходить

і обпікає нас негасимим смутком
свіжим сум'яттям садна на ліктях гоїть
грудні свої в мій березень марний взуй
босому довго в золоті не простояти

у золотому світлі не протягти
струн межі ребер голосу між деревами
так стоїмо розгублені я і ти
вплетені жилами густо в чужі мережива

так стоїмо але ми не маєм меж
риба роздвоєна я розриваю сіті
в воду ввійди – і дихай. отак пірнеш
в безвість а випірнеш – у золотому світлі

* * * *

білі птахи і широкі морські дороги
слухай тому що забудеш усе що знаєш
місяць незримоликий червононогий
із неосяжної темряви виринає

слухай тому що завтра усе інакше
слухай тому що завтра усе так само
чайки переплітають розмови наші
з власними білосніжними голосами

слухай тому що будеш суцільним слухом
моря солоні бризки тебе обпалять
гори гудуть повільно бездонно глухо
слухай адже не знаєш про те що далі

лапами обіймай нескінченну тишу
гальку й пісок вам море на двох постелить
води бездонні глибини небес безземні
вічність розплющує око своє – астері*

* [астері] — грец. зоря

* * * *

твоя червона земля
торкає мене травною
гілками дерева ловлять
мене за спітнілі руки
і надто багато неба
над стомленою головою
і кроють птахи нам кроють
тонкі сорочки розлуки

і ріжуть птахи нам ріжуть
кавалками сіль і манну
у моря голодна шкіра
у моря повільні рухи
у моря на сонному горлі
глибокі прозорі рани
і вкласти в них теплі пальці
нам вкотре не стане духу

твоє золоте повітря
ламає мене як ляльку
хапає мене за барки
і сторч головою в літо
я перетинаю простір
не знаючи що там далі –
насититись і зостатись?
наплакатись і прозріти?

візьми моє тіло сміх мій
вагання мої і плани
мої неглибокі тіні
мої нескінченні «хочу»
хай навіть літо у розпалі
сягнеш – і воно розтане
брати твої мідноликі
мене переймуть при брамі
твої рибохвості сестри
обнімуть і залоскочуть

* * * *

так застаємося ми в придорожній пилюці
не розстаємося ми тільки руки ламаємо
не розстаємося ми тільки присмак розлуки
ротом гірким полиновим голодним хапаємо

не розстаємося ми тільки губимось брешемо
щось виростає зсередини нас переповнює
більшає більшає і добігає завершення
стадії спокою так або стадії повені

більшає тяжчає взявши за руку вивищує
лиже долоні і плечі гарячі осончені
наша свинцева напоєна спокоєм тиша
так стоїмо в полиновій пекучій воронці

ввібрані виром вогнем і землею просяклі
мокрі від поту солодкі від власного болю
спільність свою неспроможні з собою забрати
ми забираємо нашу самотність з собою

* * * *

куриси тихо всміхаються більшому сильному
очі сліпі свої лагідні вперивши в темряву
кори несуть у долонях запалену синяву
лускає світ від свавільного вибуху зелені

в пелені кори тримають півтиші півпоруху
мідний гранат проростає у пучки камінні
усміх триває укритий століттями пороху
й мороку і золотої вечірньої тіні

так і пливуть абендлянди керовані мармуром
в передвечір'я німотним блаженством очолені
чисте чоло увінчавши врочистими лаврами
кожна печальна душа обирає свій човен

кожен олюднений камінь прямує у полум'я
ніжними пальцями горло прикривши оголене

складки хітонів текучі розгублено ловлячи
куриси й кори камінні – камінню не боляче

* * * *

золоте молоко на порозі небес гусне
золоте молоко на порозі небес тане
світло сходить на гору і мовчки стоїть млосне
світло сходить на гору і мовчки стоїть п'яне

із трояндових риз виростають сухі руки
наближається ніч і ковтає пісок кроки
напівсонних дітей за розгублені плечі беруть
і лоскоче холодні долоні м'яке перо

наближається ніч і угору росте гора
і моря підступають сторожко до осель
наче той хто приходить сказати «уже пора»
виринає з-за рогу і щось під плащем несе

і виходять з печери вуст не твої слова
і повільно шкіра сходить як мед з кісток
і кладе на широке ковадло тебе коваль
і мугикає щось опускаючи молоток

наче ніч вже не ніч а цупке полотно сліпе
і в тугому сповитку ти в домі вогню лежиш
і усе що тебе лякало в тобі росте
і усе що було лекала тепер ножі

наче з'їдено страви з важких золотих тарель
але голод і далі уперто метал гризе
і ще вище здіймається тіло гори сире
і оперені риби вихоплюються з озер

і здіймається морок над морем як море теж
і подвоюється незбагненність висот глибин
діти сплять у широких утробах нічних пожеж
їхні сплутані подихи тягнуться до води

* * * *

темно до мене говорять руки твої
купчиться тьма – крізь тьму вогняний похід
голого гілля тоскно гудуть рої
лущаться в маки очі мої сухі

тьма моя довга – тягнеться без кінця
носить своє руно золота вівця
доки божественна длань не візьме за ріг
те що в саду ховали дракон стеріг

ось я ступаю і не відчуваю ніг
вперто прядуть куделю сирі вітри
кінчики буревію в руках твоїх
путь мою сіру собою переплети
як я інакше дізнаюсь навіщо йти

тінь моя тане сонце моє горить
сонце моє згоряє повзуть дими
гологолоса як дерево без кори
так і стою – хоч би шкірою обгорни

ти тільки ти один іще знаєш як
падає дерево в води морські навznak
дерево марило мати своє ім'я

туга в мені звивається як змія
в човник долонь налите кипуче «я»
вихлюпну в порох – дай мені тільки знак

* * * *

теплі нічні птахи молоко дороги
спина сліпого дня що стоїть на віддалі
я відпускаю з пальців клубок тривоги
я віддаюся задарма тим кому я віддана

чорна ріка роси заливає пагорби
тоне земля скляніє обличчя місяця
тіло моє у тишу пускає пагони
я вкорінилась я тепер геній місця

подих припливу шукає мене навпомацки
сині плавці пірнають із дна у небо
я вкорінилась у землю тепер я вдома
хто мене зрушить тепер хто займе мене

хто зістриже волосся трави кошлате
зріже мозоль гори із п'яти земної
я вкорінилась а отже лишусь стояти
камінь і вітер і чорний вогонь зі мною

ця золота доба неминуче вічна
вовна й солома й порох і мокра глина
я підставляю часу своє обличчя
тріщинка в тілі пускає сльозу смоли

я нерухома – тож хто мене нині спинить

* * * *

тільки тримати тебе у собі тримати
не відпускати ані на покурити
ані на просто подихати. забувати
що ми істоти а не дереворити

повнитися тобою ущерть по вінця
тулять чашки до столу щербаті денця
перш ніж розтанути тіло говорить «він – це
той хто у тебе вживить подвійне серце»

бути тобі утробою вічним садом
домом поріг якого за крок до моря
і ні над чим у світі не мати влади
і поза тим незмінно лишатись поряд

бути в тобі собою – у світлі світлом
теплою вогкістю трепетом огорнути
голе суцвіття зморених ніг розкрити
бронзову браму у нескінченне літо
бути єдиний коханий мій
просто бути

* * * *

я віддаю тобі дим свій і дім і сад
руку свою маленьку в твоїй долоні
всі мої скрики і видихи безборонні
я віддаю і не попрошу назад

я віддаю тобі сон і безсоння і
право прокинутись лежачи на траві
поруч – і тіло в тілі знайти ліниво

право не мати сил і не мати слів
я віддаю тобі все що ти не просив
все що сама ніколи не попросила б

я віддаю тобі кожен свій шрам і страх
вміння птахів впізнавати по голосах
і неспроможність ступнями дна сягнути
я віддаю тобі все бо так має бути
хтось на піску імена наші написав

я віддаю тобі кожне із міст своїх
тих де бувала і тих що мені наснилися
я віддаю тобі губи свої і вилиці
плоть свою кров свою сльози свої і сміх

глянь я усе лишила в руках твоїх –
і не помилилася

* * * *

море моє чотири мої стіни
сад прокидається разом із ним і ми
літо росте у радість сум'яттям пагонів
зливою квітів нас обсипає світ
сонце і вітер лишають на нас свій слід
та час невблаганний лиш доки його не вблагано

наше коріння нас прикріпило тут
наша земля лишає на нас свій бруд
позначки зелені ранки синці подряпини
перетікають трави між наших спин
ті що вгорі провадять швидкий свій плин
бризнуть дощем і розсіються перелякано

я прокидаюся і промовляю «ще»
небо це чаша радості повна вщерть
сон і зима і дотик маленька смерть
після якої прийде нове народження

сад прокидається і розквітає кров
сад і зима і літо і ця любов
взяті із пороху ляжем у порох знов
горді щасливі закохані

непереможні

* * * *

бути щасливим – це значить бути розгубленим
стояти голим у невидимому світлі
навіть заступаючи за межу
не боятися не мінятися не помічати
бути щасливим – це те що говорять твої губи
бути щасливим – це те що уміють наші діти
і я усміхаюся коли лежу
чекаючи їхнього зачаття

бути щасливим – це навшпиньки входити в день
цілувати знайоме обличчя сонне
повнитися більшати настільки
щоб рік – від літа до літа – обійняти руками
бути щасливим – тут і ніде
і всюди – де розцяцьковані півонії
де безпорадні лілії і золоті
павичі з лапками кольору молока

бути щасливим – тут і тепер
в маленькому помешканні серед жінок
і антикварних видань

і тремом заходиться в під'їзді світло сліпе
коли лоскоче сходи твоя хода

скинути одяг і коли солодко – закусити губу
ти обіймаєш подушку засинаючи говориш віза
зима сльоза

бути щасливим – це настільки бути
що цього ніяк не можна сказати

* * * *

серце,
куди я не гляну – усюди райдуги
серце,
я вся жива – і немає ради
груди мені прошито
стібками радості
дерево
(те що ми)
доросте до раю

серце,
сміється обличчя землі рябе
серце,
цвітуть сузір'я по всьому обрію
і я
під ними
за руку беру
тебе
бо разом з тобою іти
так нестерпно добре

ступати зосереджено
слід у слід
із кожним кроком провалюючись
у небо

серце,
я хочу народити світ
від тебе

РОЗДІЛ 3

Неможливі речі

* * * *

задовга ніч за довгим днем іде
іде іде іде і не минає
ці сходи не закінчаться ніде
цих сходів взагалі ніде немає

немає ніг що сходами ідуть
немає пліч і голови на плечах
є мертві мухи в чорному меду
і у саду забуті кимось речі

а ніч іде іде іде і де
її кінець не зна не зна не знати
і рідний хтось на твій язик кладе
гірке й безбарвне зернятко граната

* * * *

як нам змогти ці всі неможливі речі?

гори приймають сонце у темну пащу
відблиск вогню лягає тобі на плечі
(як нам змогти ці всі неможливі речі –
й нащо?)

варто сіпнутись – і відстань натягне ретязь
тільки повітря між нами нічого більше
як нам змогти ці всі неможливі речі
речі з якими не можна ніяк по-іншому

хтось мене в щільній тиші припнув на голос
хтось мене голу з пожежі в багаття виніс
як нам змогти – якщо в світі нема нічого
крім невагомих пальців на теплій спині

як нам змогти незбувне – і перебути
гостру нестерпність (хто я така без тебе?)

повільно намотується на нескінченну добу
нескінченне небо

venom

1.

камінь тримає туман за бороду
вілли відходять з узбіч – і тонуть
виплисти з грудня бракує зору
вріс в тебе вовняний запах дому

води ведуть у шовкові нутрощі
плющ під яким мармури трухнявіють
вілли й мадонни й непевна суша
сушу порушують хвилі мляві

ми ще невидимі (дім в тумані
дім у диму і вода над віллами)
сторожко тлін зачіпає вилами
листя яке прикриває камінь
камінь який під'їдають хвилі

2.

welcome венеція тепла венозна кров
гола холодна шкіра і ручки зморщені
зробиш в провулок необережний крок
і обіймуть за шию кохані мощі

слина солона зелень і молоко
і половина лику часом від'їджена
нею порожньою стільки всього текло
морок і світло й світ крізь муранське скло
що і сама вона стала якась розріджена

ніц не тримається купи не має місць
не набуває форми не чинить опору
тоне-ніяк-не-втоне і їсть-не-з'їсть
місто води свою нетривку опору

veni в венецію віді але не віч-
ні ці мадонни леви човни і патина
вулички переплетені наче вени

в місті де мешкають статуї без облич
вміють не бачити вміють не пробачати
welcome and rest – венеція значить venom

3.

у святих під ногами така не така трава
цей шовковий ряст нам солом'яним не топтати
себастьян у якого із литки стирчить стріла
елегантно стоїть усміхаючись до дитяти

демонструє франциск урочисті разки стигмат
і свята катерина розчулено гладить колесо
під важкими склепіннями зріє густа пільма
попри неї продершися промінь сердито колеться

ця трава не зімнеться під тим хто по ній пройде
ці суцвіття себе так охоче під ноги стелять
прориваючи стелю нестримно орган гуде
і агата тримає схиливши лице бліде
двоє білих грудей на малій золотій тарелі

4.

мандарини не тонуть в каналі гранде
не сезон негода і брешуть мапи
і висока вода лиже місту гланди
залишається тільки лягти і спати

пошрамований мармур у мряку горнеться
наче місто потай себе соромиться
настовбурчили пір'я промоклі chiese

на закинутих віллах ночують горлиці
під дашком у франциска зимує голуб
за лагуною голий голодний безмір

перехожі котяться горошинами
під мостами спіє солоні піна
але хоч ти як дріботиш спішиш
будеш спинений

у каналах тремтить зеленаве тісто
зранку зважившись в одяг вологий влізти
знов ідеш і не знаєш де завертати

так чума ходила прозорим містом
наступаючи човням на п'яти

* * * *

кроки павучі місяця сить тонка
тіні рачкують брамами карколомними
річища скручено – так ти мене торкав
в срібло розлучене вмочено мій рукав
де павучок пропав там і пташка втоне

так заморочено голову – так рипить
сніг під ногами – шкіра зміїна злущена
голод зірок у венах моїх кипить
варять алхіміки золото із ропи
камінь зотлів – а я не така й минуца

як мені зовсім вічно врости в твій плин
в кості твої ввійти як заходять зашпори
ти що шукав мене довго і ось доплив
їж з мого рота перший гіркий полин
кажуть удвох не страшно – а ніч як зашморг

ти що шукав мене довго і ось знайшов
пий з мого рота солоне нічне ніщо
будь моїм голосом – от іще трохи й скрикну

будь моїм ворогом тіло моє неси
в білих зубах – коли підеш через ліси
мертві ліси до яких я ніяк не звикну

так тільки так від мене – мене – спаси

* * * *

коли ти мене опускаєш повільно на ліжко
тримаючи тільки поглядом невідривно
я в темряву ковзаю радо як в тіло ніж
як самогубця в воду до мідних риб

як із долоні в долоню тече пісок
як крапля тане просочуючися в ґрунт
як гравець заточується на бігу
доки суддя не зупиняє гру
як чорно-білими сходами котиться дитячий візок

як той хто між дерев заблукавши в сутінках
виходить на узлісся за яким нічого немає
так вислизаю розчиняюся я відсутнішаю
і тільки погляд твій тримає тримає мене тримає

* * * *

і ніде і ніколи – ніколи – ніхто не спить
молібденіві ясна місяця місяць вулицю
захлинаються пристрастю люди котрі цілюються
а котрі не цілюються просяться «відпусти»

із холодних у теплі ліжка зміяться сні
а розетки рожевих пальців не розпускаються
люди рухають стегнами скрикують задихаються
а отямившись відвертаються до стіни

люди хочуть до інших людей або хочуть геть
їм бракує або вони відчують надмір
і у кожного муляє в тілі дошкульна смерть
і вони перед нею однаково безпорадні

і між них не спимо так безглуздо окремі ми
ти по той бік екрана говориш мені «зніми»
ті котрі не цілюються довго й жадібно дивляться

живемо як звірята за пазухою зими
я не знаю як крізь мертвотний заслін пільми
прорости в те блаженство де губи твої і вилиці

і ніде і ніхто і ніколи не спить в той час
коли сон це єдине що може з'єднати нас

* * * *

ось дерева тримають на кінчиках пальців потоп
через гавань повзуть каравани за кров'ю і радістю
між живими й живими широка солоня протока
між живими і мертвими ґрунт прохолода і заздрість

місяць майже заплющений отже це око за око
у залізних верблюдів горби переповнені тугою
мармуровими брилами падають з неба потоки
і мости опускають долоні як втомлені люди

простирадлами відгородившись від вишкіру
темряви
я рахую припливи що ходором ходять під шкірою
я занурюю руку під ліжку у надра тотемні
у скуйовджене хутро великого сплячого звіра

доповзти доповзти до піску й закопатися повністю
дошукатися дна дочекатися осені. острів
обіперти на себе. ці зливи приносять безсоння
це тривале мовчання породжує магів і монстрів

* * * *

перебвтана балтика мед і бурштин в яйці
я сідаю в автобус на темній нічній платформі
із квитком в один бік затиснутим у руці
я рушаю в нікуди нікуди сьогодні чорне

забагато замало цих вільнюсів талліннів риг
від клубка моїх відстаней нитка в руках лишилася
я автобусом в ранок а далі на двох своїх
сонце сходить – і під ребро заганяє шило

кровотеча це втеча теж це безсонний дім
це холодний дим що кімнату встеляє смутком
всі дороги ведуть і навіть котрась у рим
до якого іти крізь густі коридори сну

всі дороги ведуть я покірно міняю курс
від егейського – до балтійського – до світанку
серпень входить у світ у левкоєвому вінку
і рожевими пальцями ледь зачіпа фіранку

* * * *

ці готичні голки прищепили мене до бруку
голубина голодна ріка зазирає в руку
і ти струшуєш крихти пам'яті їй у рот
тільки крокви і кроки рипучі і більш ні звуку
тільки міцність мостів добіга берегів розлука
від порогу твого відпливає у ніч пором

цигарок не загашено світла з дзеркал не змито
ти несеш у торбинці пожитки шитво і мито
і монета лягає в руку рука тремтить
добігає руки рука шелестять рукава
і ріка пробіга між пальців така ласкава
і цілує долоню все те що на дні лежить

голоси голоси загаси мене наче свічку
обніми загорни у колючу вовняну вічність
у гадюче кубло поклади і лягай обіч

щоб торкатись плечима безрадісно і незвично
ми обоє прийшли рікою у потойбіччя
тож заплющуймо вічі – тепер в потойбіччі ніч

* * * *

світло проціджено через зелений світ
морок замішано на голубиній каші
дихання рух моя радість і дурість звіт
перед усім що таке як і я – й інакше

сон моїх днів і безсоння моїх ночей
пальці між інших пальців рука за коміром
це протікання всього що протече
та замість крапки я обираю кому

я залишаю слід я пишу на склі
мокрому між простирадл себе вишукую
я розминаю в теплих долонях хліб
чути і бачити це непроста наука

вибухи сонць солодкі серця гудуть
золото злив із неба спускає шлейф

дихаю рівно а отже не пропаду
отже вже завтра проситиму ще і ще

ще мені гострих тіней м'яких дзеркал
темних печер у надрах нічних троянд

«ще» я прошу – і тепла твоя рука
зрушує ковдру де спала рука моя

* * * *

як мені говорити з тобою як тебе слухати
 гілка прокреслює лінію в просторі і завмирає
 скрегіт коліс і упертий дзвінок трамвая
 місто ніколи ніколи не засинає
 місто суцільний голос суцільне вухо

тож як мені говорити до тебе в гаморі
 вуличному в лунких підворіттях темних
 коли місто твоє і моє пролягли між нами
 коли кожне слово вилітає у світ даремно

скажи як мені говорити почути як тебе
 що тобі голос мій de profundis вулиці
 слово в нікуди кидаю наче м'яч
 якір – у простір врзатись і зіщулитись

як говорити з тобою котрою з мов
 σε αγαπάω* ти чуєш моя любов
 поки не має імені ані вислову

гілка прокреслює лінію в небі й знов
 втомлено висне

* [σε αγαπάω] – грец. кохаю тебе

* * * *

«очи жгучие» а шкіра землі м'яка
мова чужа мене огортає коконом
кажуть що всьому на світі своя межа
кажуть що через все протіка ріка
так недогедиш – і втопишся ненароком

«очи жгучие» а мед язика гіркий
я обома руками тримаю пустку
я обіймаю небо птахів зірки
дерево кожне та знаю не досягти
через ці кілометри вустами вуст

«очи жгучие» а голос у тебе твій
теплий як ковдра якою удвох накритися б
я простягаю руки – дивись їх дві
двоє очей і два полюси землі
я ж без надії жодної роздвоїтися

я половина цілого що не є
ось моє тіло а ось уже не моє
ось моє власне а ось мені не належне

ніжне голодне спрагле навиліт б'є
кожен кадет стріляє і програє
«жгучие очи» спалили необережно

* * * *

ранки холодні уже мої рани гояться
шкіра стає сріблястою від безсоння
місто ворухиться равликом під ногою
місто вбирає мене як сухий пісок

день накриває нас – це великий дзбан
рани були і начеб не стало ран
руки шукають щось під корою сумніву

руки намацують ледве відчутний злам
бути – де ти і постійно тривати там
дивлячись в об'єктив натискаю zoom

ближче і ближче а ми все не починаємось
тріщинки у матерії часу глибшають
ті хто вважали що нас надто добре знають
мусять із нами щодня прокидатись іншими

радість моя я тримаю тебе за хвіст
пересуваючись між векторами міст
вломлюючися в чужі гомінкі помешкання

радість я знаю твій запах вагу і зріст
сльози смоли забарвлюють жовто зріз
власне без сліз і ми не такі довершені

отже долати світло долати темінь
світла сувої складати в порожні вулики
з ліжка підвівшись ти заціпаєш ремінь
потім ми мовчки поруч йдемо по вулиці

кожен предмет стріляє тобі в лице
котиться день довершений як яйце
тепла рука лягає мені на шию

тепла рука пірнає в мішок душі
світло наказує дихай живи пиши
так і роблю: це єдине що я умію

* * * *

міст через гавань
з темені в темінь міст
смуга туману
краєм води повзе
шрами дощу
спотворюють лиця міст
краплі із даху
падають на брезент

дім одіссея
човен вода імла
п'яних сирен
прокурені голоси
тоскно нанизують
музику – на слова
слухай: онукам
потім передаси

інші міста
такі ж як і ті що до
пам'яті рам'я
пустки п'янке питво
нас у ковчегу ночі
несе потоп
в лігва хтонічних
вічних нічних потвор

немічних. камінь
стиснувши у руці
в око не вцілиш
не переб'єш хребет
тіні зіщуленій.
снігом на молоці
сажею в дьогті
виведено тебе

ти проминеш
і води зімкнуть краї
рани стягнувши
видовбані веслом
руки які
ще вчора були твої
вже не впізнають
що з тебе проросло

* * * *

тіло просить повернути кінцівку відсутню
«подивись – я скалічене перекошене коструbate
подивись – я себе до завтра не донесу
нащо ти мої межі без дозволу пересунула
як дозволила мене навпіл перерубати

подивись – я тепер як місяць росту навспак
порожнечу в собі годую нічною мрякою
нащо ти – хай би й досі він поруч спав»
я кажу я не винна кажу це буває так
але тіло не слухає тілу усе однаково

я кажу зажди вже недовго вже видно край
зуби стиснувши можна і дотерпіти нам

тіло на це відказує – «ти чекай,
я ж – болітиму»

* * * *

час посипає голови нам піском
попелом скіпками мушлями і соломою
час відриває кожного як листок
дерево своє листя не оборонить

час накриває бризками нас сліпих
ми задихаємось кашляємо відпльовуємось
не зупиняємось – нам попри все іти
нам попри все іти і губитись знову

і потопати в соснах пісках дощі
в місті одне ув одному в снах і зимах
крилами сірими хтось за плечем тріщить
хтось уперед штовхає тебе незримий

в білу росу в голодний іскристий сніг
у перелітну парость шалено літню
хтось тебе вивівши з дому не пояснив
що повернутись зможеш хіба що мітом

тінню на жовтих лицах старих шпалер
протягом що кімнати за поли тягне
час відбирає в тебе твоє «тепер»
знов нам ниток не настачили аріадни

знову з'їдають потяги нас живцем
котимось котимось котимось забуваємо
кожне чуже і навіть своє лице
а пам'ятаємо тих кого не буває

час посипає голови нам піском
сіллю і цвіллю і облетілим цвітом
час засипає нас з головою літом
що до зими завиграшки доросло

* * * *

кожен маленький біль має власний закуток
наші листи намагаються нам дорогу
хмари дощем вагітні пливуть на захід
хмари пливуть на південь – вгрузають в патоку
вечора – наші натовлені босі ноги

кожен маленький біль нас навчає зникати
серед облич у натовпі димом танути
повна прозорість близько – вона така
тиха повільна змучена і м'яка
входиш щоразу в неї немов востаннє

всі нам окремі хай би й через мости
відстані – голос сілкувався повзти
ніч висипає з пелени нам листи
де ані пари з вуст про найголовніше

тридцять листів – і кожен із них йому
так невидимкою перебрєди п'їтьму
ще тільки місяць літа перезимує
– він на тобі губами усе напише

* * * *

знову летовища знову короткі сни
чуєш в афінах уже третій день дощить
чуєш якщо дочекаємося весни
може щось зміниться може нас час навчить

тягнеш валізу впоперек втом і хиб
через все місто волочиш свої страхи
пам'ять тікає як риба вперед і вглиб
те що було випорскує з-під руки

стільки «якщо» тримають твоє «авжеж»
подиху між словами не проповзти
ти не тримаєш і не відпускаєш теж
я не простила б якби таки відпустив

вітер ворушить стяги старих квітоків
човгає час валізою об асфальт
так ця дорога темна як дно ріки
так ця дорога темна але іти
мусимо поруч – дві риби які мовчать

час камінці рахує під животом
сірої торби в якій я себе везу
щось вже змінилося – може пройшов потоп
може спіраль зробила новий виток
байдуже що там вгорі поки ми – внизу

* * * *

ти прокидаєшся наче і не лягала
тебе чекає літак твій на копенгаген
та спершу треба доїхати до вокзалу
лишити місто старе позаду
безладну купу надій і прагнень

о сьомій ранку ти хочеш викурити найпершу
вже перехожі повільно сходяться на зупинки
повільно куриш – постійно брешеш
що часу вдосталь що ти ще встигнеш

в кутку балкона ніяково зіщулившись
перебираєш намисто диму
ти бачиш кожного хто іде по вулиці
сама лишаючися невидимою

і несвідомо в блідому світлі
ти робиш рух головою наче
до когось пробуєш притулитися
а він не бачить

і напівсонна уся задимлена
ти ніжно пальцями пестиш поручні
так наче це твій один-єдиний
і він тут поруч

* * * *

дівчинка-райдуга плаче без сліз затуливши лице
кожен приходять непроханим і кожен у неї останній
пам'ять чіпкий пінцет отже ляже й цей
мертвим листком у гербарій непромінання

пам'ять густа смола і тремтять тіла
спогадом схоплені зшиті докупи тремом
дівчинка-райдуга хоче знайти слова
сонцю землі собі і йому окремо

їй перехоплює горло від голосів
схожих на свій але неминуче інших
дівчинка прагне ословити сміх і сіль
і пригорнутись до того із ким тепліше

дівчинка майже забула своє ім'я
їй на долоні падає біле пір'я
дівчинка буде там де її земля
отже всю землю мусить до кроку зміряти

отже без ліку мусить знайти імен
для мандрівних сердець для таємних болів
дівчинка мовчки береться за олівець
і затуляє діри в собі – собою

* * * *

ноги берез і сосен вросли в пісок
біла біда босоніж обходить землі
те що в мені тобою не проросло
мертве зерно глуха і суцільна темінь

те що іще проросте це нова трава
шепоти моря каміння глухі колізії
біла біда дарує мені слова
різні слова то солом'яні то залізні

щоб говорити про неспроможність втеч
про переможність вітру і ніжність шкіри
те що в мені тобою ще проросте
я проковтну й покірно прийму на віру

перегорну себе і почну навспак
біла біда подай мені хоч би знак
чи дождити нам на цей рік врожаю

чи пожинати теплі гіркі плоди
руки мої говорять тобі «прийди»
навіть коли я сама цього не бажаю

* * * *

дві половини мене і між ними море
синя безодня ковтай мене випий випий
я простягаю руки до себе. скоро
палець до пальця спроможеться дотремтіти

синя безодня котра половина справжня
краща живіша і ближча до центру болю
синя безодня глибока мені так страшно
страшно навznak простягатися над тобою

дві половини мене неспроможні злитись
синя безодня заший мене теплим вітром
білим дощем. тільки голос єдина нитка
розполовинились дві половини світу

розперезалися поли одеж і бачиш
гола стою розітнута навпіл світлом
гола стою розіпнута плачеш плачеш
синя безодня яку не перелетіти

синя безодня сльозами залий мій смуток
сіллю засип мій розпач мою двоїстість
синя безодня йди і скажи йому
хай мене зростить і в серці своєму вмістить

* * * *

як не плакати коли хутром стріпне дорога
коли рипнуть іржаві ворота і небо вийде
геть із дому коли в порох узувши ноги
забуваєш навіки який він твій дім на вигляд

як не плакати – чорна пляма твоя і така
видноколо вогонь ковтає гарячим горлом
сіра пустка м'якими лапками в кожен закут
пролізає і залишається там надовго

як не плакати як не бити себе у груди
коли пальці давно забули мотику й ліру
коли важчають грубі весла повільних суден
коли тоншає віра і майже зникає віра

як не плакати не хапати за барки стрічних
не чіплятися за рукава чужої сукні
коли з моря надходить велика безкрайня ніч
а вночі ми усі непрохані й несутні

коли вітер пече коли пнеться трава крізь ґрунт
коли вікна роззявлено просто в криваві зорі
як не плакати – я уже не люблю цю гру
я жалкую – за усім що не сталося «до»

як не плакати – коли сутінь в дорогу кличе
коли попіл в повітрі має ще запах дому
коли вітер плаче сховавши жовте обличчя
між закутаних траурним тюлем колон парфенону

* * * *

ніжне молочне лице твоє сонне осінь
сутінь дерев твоїх трав голоногих осінь
білих туманів осінь печальні руки
той кого я проводжаю далеко осінь
пахне дощем і димом і ліжком осінь
йди під корою пустоти йому простукати

легкість прощань твоїх осінь плечима стенуто
бавились довго в золото стали порохом
осінь солодким болем в мені росте
голим галуззям в надра складних систем
осінь мені й самій так нестерпно голо

осінь твої летовища і плащі
і у волоссі знайомий зникомий запах
осінь це флюгер крутиться і тріщить
осінь зростається зважуйтеся спішіть
скоро вас знов розкидає вітер західний

як мені жити в тобі і з тобою осінь
дихати осінь чекати і дочекатися
не розколотися навпіл не розірватися
осінь усе що сталося мало статися

наші нитки лягли на один верстат
отже із нас щось має постати осінь

* * * *

Till human voices wake us, and we drown
T. S. Eliot

равлики радості грози під шкірою літа
бачиш уже мою ліву долоню зігріто
бачиш нічого у правій долоні нема
на островах нам співали божественні діви
на островах ми були незрівнянно щасливі
доки за вічністю не почалася зима

голос мій хилиться голос мій стелиться губиться
тільки дивися усе ще ворушаться губи
тільки послухай іще щось сплітає язик
любий ти стільки носився зі мною по світу
вчився зі мною сміятись ридати горіти
а до минулості нашої так і не звик

порснуло з шиї у літа червоне намисто
котимось котимось котимось котимось вниз – там
в тріщинки ґрунту сховаємо лиця сліпі
станемо дивних дерев безнадійним насінням
хай би крізь ці вечори нескінченні осінні
хтось надійшов хто би знов нас докупи зліпив

любий дивись мої руки вже майже прозорі
що нам з тобою таке напророчили зорі
в радості й горі триматися разом – в зимі
не розлучатися – в човнику з листя і смерті
далі плисти доки станем – на вітер зіперті –
хмарками подиху снами туманами ми

...на островах нам співали божественні діви
доки за вічністю не почалася зима
бачиш нічого у правій долоні нема

сад

1.

наші дерева темні стоять без нас
зелень повзе у сонне нутро кімнат
прийдеш – мене за голосом упізнай
поки за мене ще не говорить сад

я вже умію вгору рости і вниз
коренем і галуззям вгрузаю вглиб
глини й повітря – хай би ми ще збулись
так безпорадно й трепетно як могли б

інші сади чужіші за цей чужий
тож повертайся – бачиш дерева ждуть
тож повертайся – не зауваж межі
я з-під кори щось тихе тобі скажу

2.

ніжність – ось справжнє ім'я цього білого
білого дерева
твій голос тривкіший за тебе – але не тривкіший
за нашу суть
те що без сну тримає тебе ночами – від чого
нестерпно в горлі дере
або прийми або просто забудь

аби тільки ти щоразу з усіх птахів обирав мене
адже ти знаєш як неопалимим страшно танцювати
в вогні
зрештою ми з тобою справжніші від наших імен
і тільки біле дерево – ні

* * * *

повертатися значить торкатися значить вrostати
і мостити коріння відірване може зростеться
і вкладатися тілом на зламані ткацькі верстати
щоб зліпити до купи судини пришиті до серця

повертатися значить коритися голоду докору
значить тріщинки в глині дбайливо ретельно
замашувати

повертатися значить уже не чекати годо
чи вітрила чи голуба значить приймати найважче

повертатися значить кріпитися значить міцнішати
і кровити на зламах і плакати тільки живицею
і гострити свій голос об першу незайману тишу
і складати у скрині торішню ялинову глицю

і крицевіти і кам'яніти і множитись порохом
повертатися значить травною рости під порогами
і всім тілом кістлявим болючим воліючи вгору
підземельним корінням усе ж обіймати дорогу

пастернак

*No guide, no shelter, but all was miracle,
and leaping from a pinnacle of tower into the air...*

Virginia Woolf

1.

і смерть проростає як зернятко в пелені присмерку
чуже й шерехате під пальцями листя ворухиться
мене наче яблуко з крони зеленої висмикни
увесь візерунок своєю рукою порушивши

сади набрякають розмовами кроками росами
мій спалений рот розкривається жалібно жадібно
безсмертя в повільне повітря зроняє перо
між нами і світом кружляти дразнити дрижати

коли вже відчиняться замкнені брами дощу
коли вже нам просо й овес продірявлять повіки
з піддашся великої тиші зозулі віщують
що скоро вже ляжемо поруч навіки навіки

що гори із нас проростуть і стоятимуть вічно
що з наших кісток пастернак повигонить бадилля
що те що було найдорожчим лукавим обличчям
невтомні мурахи й жуки між собою поділять

2.

а те що виходить із цвіту з зеленого листя
із білого льоду з тремкої рожевої піни
не має ні змісту ні форми ні ймення ні місця
а отже ніхто і ніщо його руху не спинить

так руки тремтять серед складок строкатої сукні
мозаїка вечора кришиться часточки губляться
знесилена сонцем людина лежить на піску
прикривши долонею зранені риб'ячі губи

а те що виходить із вод із каміння сліпого
із цегли і цвілі і ластівок і пастернаку
єдине для всіх отже не оминає нікого
єдине для всіх отже всіх обіймає однаково

ЗМІСТ

Силабо-тоніка Ірини Шувалової..... 8
Василь Герасим'юк

«так печально ріка одягає тіла у воду...»17

Імена

«ночі завжди вистачає на всіх...» .. 20

«сонце смола й пісок і вино і сіль...».....21

Кр

1. «навчи стояти на порожньому на своєму...» 23

2. «я мушу бути глиняна і порожня...»..... 24

3. «тільки нікому говоритиму я ніхто...» 25

4. «теплі і темні ріки даються в руки нам...» 26

5. «складки печалі гіркої густої давньої...»..... 27

6. «море мармуром пахне...» 28

7. «це королівство ящірок і джмелів...» .. 29

8. «пахне травою пахне корінням вітру...»..... 30

9. «чаші розбиті знову водою повняться...» 31

10. «де твої корені звідки тече твій сік...»..... 32

«садових троянд і жасмину і сутінків запах...» 33

«так починається так проливається світло...»..... 34

«розгойданий танець дерев золотими полями...» 35

madinat al-zahra

1. «сонце в осінньому домі на кінчику тиші...» 36

2. «сонмисько ластівок...»..... 38

імена..... 39

Твоя земля

«трепетом білим прошито обрій...»	42
«острови впізнавані з повітря...»	43
«золото моря солодка снага води...»	44
«ступінь прозорості повітря вимірюється в вершинах...»	45
«чоловіки із долонями з глини і каменю...»	47
«доки не витріщить спека своїх очей...»	48
«ти проростаєш крізь мене живим вогнем...»	49
«у золотому світлі ми всі однакові...»	50
«білі птахи і широкі морські дороги...»	51
«твоя червона земля...»	52
«так зостаємося ми в придорожній пилюці...»	54
«куриси тихо всміхаються більшому сильному...»	55
«золоте молоко на порозі небес гусне...»	56
«темно до мене говорять руки твої...»	58
«теплі нічні птахи молоко дороги...»	60
«тільки тримати тебе у собі тримати...»	61
«я віддаю тобі дим свій і дім і сад...»	62
«море моє чотири мої стіни...»	63
«бути щасливим – це значить бути розгубленим...»	64
«серце...»	66

Неможливі речі

«задовга ніч за довгим днем іде...»	70
«як нам змогти ці всі неможливі речі...»	71
venom	
1. «камінь тримає туман за бороду...»	72
2. «welcome венеція тепла венозна кров...»	73
3. «у святих під ногами така не така трава...»	74
4. «мандарини не тонуть в канале гранде...»	75
«кроки павучі місяця сить тонка...»	76
«коли ти мене опускаєш повільно на ліжко...»	77
«і ніде і ніколи – ніколи – ніхто не спить...»	78
«ось дерева тримають на кінчиках пальців потоп...»	79
«перебовтана балтика мед і бурштин в яйці...»	80
«ці готичні голки прищепили мене до бруку...»	81
«світло проціджено через зелений світ...»	82
«як мені говорити з тобою як тебе слухати...»	83
«“очи жгучие” а шкіра землі м’яка...»	84
«ранки холодні уже мої рани гояться...»	85
«міст через гавань...»	87
«тіло просить повернути кінцівку відсутню...»	89
«час посипає голови нам піском...»	90
«кожен маленький біль має власний закуток...»	92
«знову летовища знову короткі сни...»	93
«ти прокидаєшся наче і не лягала...»	94
«дівчинка-райдуга плаче без сліз затуливши лице...»	95
«ноги берез і сосен вросли в пісок...»	96
«дві половини мене і між ними море...»	97
«як не плакати коли хутром стріпне дорога...»	98

«ніжне молочне лице твоє сонне осінь...»100
«равлики радості грози під шкірою літа...»..... 101

сад

1. «наші дерева темні стоять без нас...»103
2. «ніжність – ось справжнє ім'я цього білого білого дерева...»104
«повертатися значить торкатися значить вrostати...»105

пастернак

1. «і смерть проростає як зернятко в пелені присмерку...»108
2. «а те що виходить із цвіту з зеленого листя...».....109

Літературно-художнє видання

Ірина Шувалова

Аз
поезії

Передмова: *Василь Герасим'юк*
Редактор: *Анна Процук*
Дизайн і верстка: *Лесик Панасюк*

Гарнітура Angelica Pro.

Видавець Санченко А. В.
Свідоцтво про внесення до реєстру видавців ДК №4371 від 23.07.2012

Шувалова І.

Ш95 Аз : Поезії. – Київ : Санченко : Електронкіта, 2014. – 114 с. – укр.

ISBN 978-617-7026-22-7

ISBN 978-617-7026-02-9 (серія)

«Аз» – третя книга поезій Ірини Шувалової та перша літера старослов'янської абетки. Ще «аз» означає «я», і так перша літера алфавіту добігає кінця в собі – останній, а остання набуває початку в собі – першій. Змія кусає себе за хвіст – і триває вічно. «Аз» – книга циклів: вона вся – подорожі та повернення; припливи та відпливи; смерть, переродження і тривання; зрощення, розлука і знову вертання в нерозривну суцільність. Стихія цієї книги – земля, з якої – крізь її червону глину, глевкий порох, камінні брили, мертву кору – безупинно та вперто пнеться назовні невтомне зелене життя. Аз – це початок саду.

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)6-5